

Gotland kan fortfarande inte vänta

En hållbar grön höstbudget för Region Gotland 2026
Förändringar för klimatet, utbildningen, välfärden och demokratin

En hållbar grön höstbudget för 2026

Gotland står inför ett flertal utmaningar. Vi har i år upplevt lägre grundvattennivåer än någonsin och klimatet förändras i en alltmer ökande takt. Nuvarande regering har helt lagt klimatarbetet åt sidan och satsar på skattesänkningar för de rikaste, billig bensin och en utopisk kärnkraft. Sverige når inte sina klimatmål, här på Gotland går arbetet med omställning alltför långsamt, samtidigt som vi ser att klimatkrisen inte längre är ett avlägset hot, den är här nu.

Miljöpartiet delar bilden av hur viktigt det är att betona ö-läget och att vi med våra särskilda förutsättningar har ett större behov av finansiering från staten för att klara vår ekonomi. Miljöpartiet på Gotlands motion om *"att Sverige ska ta fram en sammanhållen ö-politik, som tar hänsyn till öars särskilda villkor och erkänner Gotlands unika dubbla ansvar"*, behandlades framgångsrikt på partiets kongress nyligen. Vi ser fortsatt vikten av att göra vad vi kan för att förbättra ekonomin för att ge framtidens gotlänningar möjlighet att göra de investeringar som de kommer att behöva göra. Som politiskt parti måste vi ta vårt ansvar för Gotland, gotlänningarna och ekonomin även i tider när staten inte gör det.

Mot bakgrund av vår syn på Gotlands situation och verklighet har vi komponerat en budget som ger de flesta verksamheter möjlighet till utveckling av vad vi ser som viktiga faktorer för att ingjuta mod och möjlighet att kunna lyfta blicken mot framtiden. Ett flertal av våra satsningar är att verksamheterna skall ges full ersättning för de kostnader de bevisligen behöver medel till, som kapitalkostnader på investeringar. När man, som majoriteten, underlåter att skjuta till budget för dessa så går det obönhörligen ut över verksamheten som då får göra neddragningar. Vi skjuter även till medel för lagstyrda verksamheter inom omsorg och samhällsbetalda resor vilka annars skulle behöva göra smärtsamma nedskärningar - alternativt ständigt dra över sin budget.

Solidaritet är en av Miljöpartiets viktigaste grundprinciper. Det gäller i klimatarbetet – där vi har ett ansvar för kommande generationer – men även i ekonomin, där vi inte ska lämna orimligt höga investeringskostnader efter oss. Vi anser att stora projekt som Visborg och en ny ridanläggning behöver pausas för att återkomma när Region Gotland har ett mer gynnsamt ekonomiskt läge.

För att finansiera våra satsningar och ändå ha ett positivt ekonomiskt resultat på 26 miljoner kronor att avsätta till regionens reserver så vill Miljöpartiet höja skatten med 25 öre. Gotland ligger idag i mitten av skattelistan vilket är orimligt för att klara välfärden på ön. Miljöpartiet menar att vi som politiskt parti måste ta ansvar för Gotlands välfärd idag, vi kan inte vänta på att staten skall hjälpa oss. Miljöpartiet ser till att Region Gotland har en budget som är hållbar både ekonomiskt, socialt och ekologiskt.

Förändringar i höstbudgeten

De beslut och prioriteringar som vi förordade i vårens budgetförslag ligger kvar (se sid. 3–7). Utöver majoritetens förslag om ytterligare 1,25 miljoner kronor till strategiskt arbete för ö-läget, 1,5 miljoner kronor till Kultursamverkansmodellen och Gotlands Fornvänner samt 1,76 miljoner kronor under 2026 för genomförande av val till riksdag och region, vill vi även nu lägga till ett eget förslag:

Demokratiutvecklare

Den demokratiutvecklare som Region Gotland tidigare hade finns tyvärr inte kvar. I ljuset av färskas uppgifter kring osäkra väljare från bl.a. SVT/Verians väljarbarometer, gör att vi redan valåret 2026 aktivt behöver öka kraften i demokratiarbetet.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande

- 1,2 miljoner kronor under 2026 för en demokratiutvecklare.

Klimat, miljö och hållbar samhällsplanering

För miljöpartiet är det en självklarhet att Region Gotland ska ta ansvar både för att minska utsläpp och arbeta aktivt för att rusta det gotländska samhället inför klimatförändringarnas konsekvenser. Inom region Gotland har framför allt Regionstyrelseförvaltningen och Tekniska förvaltningen begärt medel för att kunna arbeta mer kraftfullt med dessa frågor.

Ny nämndövergripande klimat- & miljöpott

Trots att Gotland har utlyst klimatrödläge och har stora utmaningar vad gäller såväl kalkindustrins som turismens påverkan på miljön så finns i regel inte medel att satsa på mindre aktiviteter och projekt för att motverka klimatpåverkan, stödja arbetet med biologisk mångfald och andra viktiga miljöåtgärder när dessa måste konkurrera med behoven i regionens olika verksamheter.

För att motverka den skadliga konkurrensen och ge klimat- och miljöarbetet en rejäl skjuts framåt vill vi avsätta **10 miljoner i en klimat- & miljöpott** att handläggas av Bidragsbyrån där alla förvaltningar skall kunna ansöka om medel för de projekt och aktiviteter man ser som angelägna. Bidragsbyrån får i ansvar att föreslå anslag från potten samt där det är relevant att ansöka om extern kompletterande finansiering och regionstyrelsen föreslås besluta om anslagen.

Ren luft

Även om de åtgärder som vidtagits för att förbättra luftkvaliteten har gett vissa resultat, är det fortfarande viktigt att säkerställa att arbetet med att förbättra och övervaka luftkvaliteten fortsätter. Miljöpartiet beviljar ett tillskott på **1 miljon** för att säkerställa att arbetet med PM10 fortgår.

Förstärkt samhällsplanering

Regionens planavdelning har länge varit både underfinansierad och underbemannad i förhållande till den stora efterfrågan på planer, utredningar och geografisk information med mera. Detta riskerar innebära försämrad kvalitet och effektivitet i samhällsplaneringen. Vi vill därför skjuta till **3 miljoner** här, vilket är större delen av vad som äskats från förvaltningen.

För att möjliggöra mer resurser för samhällsplaneringen föreslår Miljöpartiet också att icke påbörjat projekteringsarbete inom Visborgsområdet pausas vilket ytterligare frigör **5,7 miljoner** kronor för andra angelägna samhällsutmaningar.

Införa en vattenrådgivare

Regionen saknar idag kompetens i vattenfrågor utanför de som hanteras inom VA. I frågor kring vattnets kretslopp på ön, före vattentäkterna och efter avloppsreningsverken behöver regionen stärka sin kompetens så att vi inte behöver anlita konsulter i dessa strategiska frågor.

Vi behöver också arbeta mer med smart vattenanvändning, öka kunskap om vattenfrågor i skola och förskola men också, minska belastningen på yt- och grundvatten från förorenade områden och/eller pågående verksamheter. Ett annat grundläggande arbetsområde för en vattenrådgivare/koordinator är att stimulera återskapandet av våtmarker och övriga sätt att öka grundvattentillgången på ön.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott på miljö och klimatområdet

- 1 miljon för arbetet med PM10
- 0,4 miljon för en VA-rådgivare
- 1,4 miljon för att inrätta en vattenrådgivare/koordinator
- 10 miljoner till en regionövergripande klimatpott
- 3 miljoner till plan och geografisk information

Satsningar på skolan

Elevantalet minskar kraftigt under de kommande åren och det innebär att skolan kommer få mindre pengar i resursfördelningsmodellen. Samtidigt så har Region Gotland stora problem med kompetensförsörjningen och att ge barnen en likvärdig utbildning. Det är anmärkningsvärt att vi trots hög andel barn som är inskrivna i förskolan och i fritidsverksamheten ändå har ett stort antal barn som inte klarar grundskolan och kommer in på gymnasiet. Region Gotland behöver göra mer för att möta barnens behov och se till att alla barn får en likvärdig utbildning.

Barn har olika behov och behöver olika förutsättningar för sitt lärande. Vi anser att det är viktigt att varje elev får en så bra lärmiljö som möjligt. Antalet elever med behov av anpassad skola ökar. Vi ser att det är viktigt för varje elev och för hela det gotländska samhället att möta de behoven.

Barn- och elevhälsan har ett otroligt viktigt uppdrag att arbeta förebyggande och hälsofrämjande och trots att det är så viktigt så har barn- och elevhälsan svårt att klara av sitt huvudsakliga uppdrag. När barnantalet minskar så minskar också barn- och elevhälsans ram och därför vill vi ge **2,7 miljoner** till barn- och elevhälsan.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott till Barn och utbildningsförvaltningen:

- 1,5 miljoner för att möta upp behoven av att kompetensutveckla befintlig personal
- 4,5 miljoner för att höja grundbeloppet i förskolan
- 3,4 miljoner för utökning av antalet platser på Heden
- 13 miljoner för att höja grundbeloppet i förskolan
- 2,7 miljoner för att finansiera speciallärare, fysioterapeut och extra resurser inom barn- och elevhälsans verksamhet
- 4,3 miljoner i ramtillskott för specialskjutsar

Gymnasiet och vuxenutbildningen

Lärande sker genom hela livet. Genom utbildning och bildning stärker vi hela samhället och ser till att fler kan bidra mer till vår gemensamma välfärd. Under 2024 var introduktionsprogrammet det största programmet på Wisbygymnasiet. Antal elever som saknar gymnasiebehörighet har dubblerats och därför välkomnar Miljöpartiet satsningen på ett resurscentrum som gymnasieskolan vill göra. För att möta elevers varierande behov och stärka deras studieresultat och välmående. Våra gymnasieungdomar är en viktig pusselbit i vår alltmer brådskande kompetensutmaning och det är viktigt att vi satsar på våra unga gotlänningar och att de klarar gymnasiet och kommer ut på arbetsmarknaden.

Vuxenutbildning och folkhögskolor spelar också en avgörande roll för livslångt lärande, omställning i arbetslivet och social hållbarhet. De ger människor en andra chans till utbildning, stärker demokratin och bidrar till att möta arbetsmarknadens kompetensbehov – inte minst i tider av omställning och brist på arbetskraft inom flera yrken. Miljöpartiet värnar dessa utbildningsformer som en viktig del av Gotlands utveckling

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott till Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen:

- 2,2 miljoner för att inrätta ett resurscentrum på gymnasieskolan
- 0,6 miljoner till elevhälsan på gymnasiet
- 0,6 miljoner till arbetsliv och etablering
- 2,5 miljoner lärcentrum högre utbildning
- 0,7 miljoner för att klara av hyreshöjningen på folkhögskolan i Fårösund

Kultur och fritid - en investering i gotlänningarnas välmående

Miljöpartiet vill se en kraftfull satsning på kultur- och fritidsområdet på hela Gotland. En levande och tillgänglig kultur- och fritidssektor stärker inte bara gotlänningarnas välbefinnande och delaktighet, utan bidrar även till Gotlands attraktivitet, sammanhållning och långsiktiga hållbarhet. I en tid när regeringen genomför allvarliga nedskärningar i kulturpolitiken krävs att Region Gotland tar ansvar för att säkra ett rikt kulturliv och meningsfull fritid för alla – särskilt barn och unga.

Vi ser det därför som avgörande att Region Gotland snarast återupptar arbetet med att inrätta en särskild kultur- och fritidsnämnd, vilket Regionstyrelsen redan beslutade den 26 oktober 2022 (RS §345). Denna nämnd behövs för att samla ansvar, skapa politisk tydlighet och långsiktig strategi för hela området. Arbetet med att förverkliga detta bör återupptas senast under 2025, med målet att nämnden ska vara på plats senast 2027.

Ett prioriterat område för Miljöpartiet är ungas rätt till kultur och meningsfull fritid. Vi vill därför att arbetet med Ungkulturhuset i Solbergabadet inleds snarast genom att projekteringen påbörjas under 2026. Gotland saknar idag ett självklart nav för ungas kulturutövande och en plats för gotlänningarna att ta del av kulturlivet på ön – något som är centralt för såväl det fria kulturlivet som för gotlänningarnas välmående.

Vi föreslår också att **1,5 miljoner** avsätts för att säkra driften av ishallar på landsbygden, som är viktiga mötesplatser och motionsanläggningar för många barn, unga och familjer.

Det nya stödsystemet för kultur- och fritidsföreningar kommer att innebära förbättrade och mer rättvisa villkor för Gotlands ideella föreningsliv. Vi vill avsätta **3,5 miljoner** kronor till att förverkliga detta under 2026, så att fler föreningar får möjlighet att ta del av stöd för sin verksamhet.

Miljöpartiet ser också att det är av största vikt att vi tillsätter en friluftssamordnare för att säkerhetsställa utvecklingen och bevarandet av det gotländska friluftslivet.

Miljöpartiet vill därför bevilja Regionstyrelseförvaltningen följande tillskott:

- 1 miljon för inrättandet av en friluftssamordnare
- 1,5 miljoner för att påbörja projektering av Ungkulturhuset i Solbergabadet
- 0,7 miljoner till Island Games
- 3,5 miljoner för att inrätta det nya stödsystemet för kultur

Landsbygdsutveckling

Finansiering av landsbygdsutveckling

Landsbygden på Gotland får alltid proportionellt sett en för liten del av regionens budget, såväl vad gäller investeringar som driftsbudget. De mindre tätorterna får mindre del av olika satsningar, återvinningscentraler stängs och lokala utvecklingsbolag har svårt att få hjälp med finansiering av regionen. Samtidigt har det funnits medel i regionens budget som inte använts pga. brist på idéer och strategier för landsbygdsutveckling.

Miljöpartiet ställer sig därför bakom finansieringen av en modell för landsbygdsutveckling, exempelvis Bygdsam, som förhoppningsvis kan samordna och stödja landsbygdsutvecklingen på Gotland. Det är dock viktigt att det inte bara är kommersiell verksamhet som kommer att stödjas, ett brett anslag för utveckling på landsbygden behöver tas.

Vården

Hälso- och sjukvården brottas med stora utmaningar i sin kompetensförsörjning och med ekonomin. För att klara att upprätthålla en god hälso- och sjukvård samtidigt som vi klarar ekonomin så behövs det stora tillskott från staten och en särskild ö-politik som bemöter våra speciella förutsättningar som vi har på Gotland just för att vi är en ö och en kommun och region i ett. Våra gemensamma ansträngningar att uppvakta staten har hittills inte gett något resultat. Miljöpartiet menar dock att vi som politiska partier inte kan låta bli att ge sjukvården medel för kostnadsökningar och utveckling i väntan på en annan lösning.

Miljöpartiet har valt att ge full kostnads kompensation för ökade hyreskostnader, kapitalkostnader och för ett nytt journalsystem. Dessa kostnader riskerar annars att gå ut över en redan hårt ansträngd förvaltning och sjukvård. Sammanlagt lägger Miljöpartiet **11,5 miljoner** mer än majoriteten på vården.

Miljöpartiet beviljar därför Hälso- och sjukvårdsförvaltningen medel enligt följande:

- 10 miljoner till nytt journalsystem
- 2,5 miljoner till nytt tvättavtal
- 12,9 miljoner för hyreskostnader
- 6,5 miljoner för ökade kapitalkostnader

Social- och äldreomsorg

Inom omsorgen på Gotland finns stora behov, inte minst inom LSS-verksamheten som ju är lagstyrd och inte kan effektiviseras i någon större utsträckning. Dessa kostnader kan alltså inte undvikas. LSS-verksamheten har varit underfinansierad under flera år. Det innebär att andra delar av socialnämndens verksamhet har finansierat den, vilket inte är rimligt. En stark välfärd är centralt för ett hållbart samhälle. Vi skjuter därför till **45 miljoner** kronor till LSS-verksamheten.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott till Socialförvaltningen:

- 2 miljoner till stödboende skadligt bruk och beroende
- 2 miljoner till avhopparverksamheten
- 45 miljoner till LSS-verksamheten, för att ge verksamheten en realistisk budget

Långsiktiga hållbara satsningar kräver en skattehöjning

Gotland har en unik situation i och med att vi är både kommun och region, med allt vad det innebär i form av ansvar för gotlänningarna från vaggan till graven. Detta innebär också att Region Gotland har större ekonomiska utmaningar än andra kommuner och allt detta skall bäras av en folkmängd på cirka 60 000 människor och ännu färre skattebetalare.

Vi har även ett stort ansvar för öns miljö och sociala hållbarhet och därför har Miljöpartiets budget i högre grad än majoritetens tagit ansvar för alla dessa aspekter.

I Miljöpartiets budget väljer vi att ge:

- 32 miljoner till grundskolan
- 7 miljoner till gymnasie och vuxenutbildningen
- 66 miljoner till socialförvaltningen
- 8,7 miljoner till kultur och fritid
- 14,2 miljoner till området klimat och miljö

Miljöpartiet vill sammantaget nu tillföra ett ramtillskott på 192,5 miljoner kronor för ökade satsningar på klimat, utbildning, välfärd och demokrati på Gotland.

Vår föreslagna budget är i balans och vår föreslagna skattehöjning på 25 öre ger vår budget ett positivt resultat på 26 miljoner kronor som ekonomisk buffert för kommande år.

Skattesats

Miljöpartiet föreslår:

att en kommunal inkomstskatt utdebiteras år 2026 med kronor 33:85 per skattekrona.

Driftbudget 2026 (mnkr)	Miljöpartiet Budget juni	Miljöpartiet Budgetavstäm.
Personalkostnadskompensation		
Generell personalkostnadskompensation 3 %	130,0	130,0
Summa personalkostnadskompensation	130,0	130,0
Resursfördelningsmodeller		
Resursfördelningsmodell BUN	-25,4	-25,4
Resursfördelningsmodell GVN	20,4	20,4
Resursfördelningsmodell SON	29,2	29,2
Resursfördelningsmodell HSN	56,6	56,6
Summa resursfördelningsmodell	80,8	80,8
Externa avtal och interna prishöjningar		
Externa avtal	44,3	44,3
Interna priser regionstyrelseförvaltningen	5,4	5,4
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)	3,6	3,6
Förändring internhyra (3,6 %)	16,2	16,2
Driftskostnader exploatering	1,1	1,1
Summa externa avtal och interna priser	70,6	70,6
Ramtillskott		
Utveckling AI	0,50	0,50
IT	4,00	4,00
Drift ishallar Hemse och Slite	1,50	1,50
Drift och hyra fritidsanläggningar	0,50	0,50
Räddningstjänsten	3,00	3,00
Energicentrum/energirådgivning	0,16	0,16
Särskild kollektivtrafik	7,30	7,30
Utökade resurser exploatering och ökat bostadsbyggande	1,60	1,60
Skötsel av klintkanten Visby innerstad	0,30	0,30
Kapitalkostnader samhällsprojekt	9,00	9,00
Blått centrum Vattenrådgivare/koordinator	1,40	1,40
Bygglov - effektivitet och förstärkning	3,00	3,00
Plan och geografisk information	3,00	3,00
Arbete med PM10	1,00	1,00
Miljö- och livsmedel (alkoholhantering)	1,00	1,00
VA-rådgivare	0,40	0,40
Exploatering och samhällsbyggnad	2,00	2,00
Förskola förstärkning	7,90	7,90
Grundskola inkl anpassad skola	13,00	13,00
Barn- och elevhälsan	2,70	2,70
Kompetensförsörjning, gemensamt	1,50	1,50
Säkerhet och beredskap, skolorganisationen	1,00	1,00
Skolskjuts och specialskjutsar	4,30	4,30
Skolbibliotek	2,50	2,50
Vuxenutbildning, Lärcentrum	2,50	2,50
Folkhögskolan, Enter	0,70	0,70
Arbetsliv och etablering	0,65	0,65
Wisbygymnasiet	2,20	2,20
Barn- och elevhälsan	0,60	0,60
Inrätta stödboende skadligt bruk o beroende	9,40	9,40
LSS-verksamheten	45,00	45,00
Avhopparverksamhet	2,00	2,00
Nytt journalsystem - kvalitet i införande	10,00	10,00
Nytt avtal tvätt	2,50	2,50
Hyresökning akutmottagning och bårhus	2,50	2,50
Hyra havspaviljongen	10,40	10,40
Ökade kapitalkostnader	6,50	6,50
Tillsättande av friluftssamordnare	1,00	1,00
Kultur och fritidsnämnd o Förv. till 2027	2,00	2,00
Klimat- och miljöpott till bidragsbyrå	10,00	10,00
Antagande och implementering av nytt stödsystem på fritidsområdet	3,15	3,15
Ungkulturhus Solberga	1,50	1,50
Verksamhetsstöd för genomförande av Island Games 2031	0,70	0,70
Finansiering arbetsmodell för landsbygdsutveckling	0,90	0,90
Satsningar efter budgetavstämning		
Tillsättande av demokratiutvecklare		1,20
Valnämnd		1,76
Fokus Ö-politik och kommunikationer		1,25
Konstmuseet förprojektering		1,50
Summa ramtillskott	186,8	192,5
Reavinster o exploatering	-20,0	-20,0
Skattehöjning med 25 öre per skattekrone till 33,85	-37,5	-37,5
Summa förändring budget 2026	410,7	416,4
Budgeterat resultat 2026	31,7	26,0